

הלכה ומנהג •

הרב שריה דבליצקי

מח"ס זה השלחן, קיצור הל' מועדים ועוד
בני ברק

פסקים דינים ומנהגים

לחודש ניסן, ליל הסדר, תפלות החג, שביעי של פסח,

מרשימות ידידי הגאון רבי יוסף שוב שליט"א, מורה צדק בירושלים עיה"ק ובמודיעין עילית. ממה
שהשבתי לו ועברתי עליהן

- חודש ניסן**
- א. בברכת החודש בחודשי חשון וניסן
אומרים ולגשמים בעתם. (עי' זורח השמש
עמ' כז סע' לא).
- ב. יש נוהגים שלא לאכול מצה ל' יום קודם
פסח, ויש נוהגים שלא לאכול מצה מר"ח
ניסן, ויש נוהגים שלא לאכול רק בע"פ
כמעיקר הדין. ואף מצה של חמץ אין
אוכלים, אבל מצה ברייט אפשר לאכול,
ובערב פסח יש להחמיר.
- ג. יש נוהגים לעלות לקבר בחודש ניסן ויש
שאינם עולים לקבר בחודש ניסן וראוי
שלא לעלות, ואם חל יום השבעה
והשלשים בחודש ניסן יעלו פעם אחת
בב' אייר. ומי שנהג ללכת ביארצייט
בחודש ניסן לבית הקברות שימשיך ללכת.
ד. בזמנים שאסור להספיד בהם יש להחמיר
שגם לא לומר רק דברי התעוררות לכבוד
המת.
- ה. קריאת הנשיאים אני נוהג לקרוא בציבור
מתוך חומש ב"ב הימים הראשונים של
חודש ניסן כל יום נשיא של יום אחד
מפרשת נשא.
- ו. בשבתות של חודש ניסן לפני פסח אין
אומרים אב הרחמים.
- ז. בכל הימים שאין אומרים תחנון אף כל
חודש ניסן וחודש תשרי מאחרי יו"כ פסח
שני וז' ימים שלאחר שבועות יש לומר
שיר המעלות קודם ברכת המזון ואין
אומרים אז על נהרות בבל.
- ח. מותר לומר על כלי שזה לפסח ואינו דומה
לעופות ודגים.
- ברכת אילנות**
- ט. ראוי לברך ברכת האילנות ברוב עם וכן
אנו נוהגים לברך ברכת האילנות בר"ח
ניסן לאחר התפילה כל המנין ביחד, אולם
אם אין לו מנין ומזדמן לו לברך שיברך
דמעלת זריזין מקדימין עדיף על מעלת
ברוב עם. (ע"ע בדיני ברכת האילנות
הנדפס בהגש"פ יקרא דאורייתא עמ' טז).
- י. לכאורה אין ענין לדקדק לברך ברכת
האילנות בשדות שמחוץ לעיר.
- יא. צ"ע אם אפשר לברך ברכת האילנות על
עציץ שאינו נקוב.
- יב. נשים לא נהגו ללכת לברך ברכת האילנות
ורק אם בממילא היא רואה אילנות
שמלבלבים בחודש ניסן צריכה לברך
ברכת האילנות.
- יג. קטן שהגדיל בחודש ניסן ראוי שימתין
מלברך ברכת האילנות עד שיגדיל ואם יש
חשש שכבר לא יהיה פרחים עד שיגדיל
כגון בשנה מעוברת שיברך אף לפני הבר
מצוה.
- אפית מצות**
- יד. אמר כל מה שאעשה היום יהא לשם מצת
מצוה ושקעה החמה באמצע עבודתו
אמרינן דבלשון בני אדם מתפרש שפיר
שהכוונה גם על ההמשך דזה מקרי אצלם
היום ואי"צ לומר מפורש גם על מה
שעושה אחר השקיעה.

טו. הנותן מים לקמח שאומר בכל פעם שנותן המים לשם מצת מצוה, ופעם אחת שכח מלומר וגם לא אמר מתחילה כל מה שאעשה היום יהא לשם מצת מצוה מ"מ כיון שאמר בתחילה והוא עסוק בזה ולא הפסיק בדבר אחר אמרינן על דעת הראשונה הוא עושה.

טז. מאפית מצות שאין משתמשים בו כל השנה רק כמה חדשים לפני פסח יש לקבוע שם מזוזה בלי ברכה.

הגעת כלים

יז. אין נוהגים להדר בהא דמובא בביאור הלכה (סי' תנ"ב סעי' א' ד"ה שאין) בשם המהר"ל ומטה משה דהמהדרין שכשרוצין להגעיל כלים מחמץ פוסקין מלהשתמש בהם חמץ ג' ימים מקודם, רק ממתינים מעת לעת.

יח. אין אנו נוהגים להגעיל את כל הכלים החדשים של פסח כשאין בזה חשש שמרחו את זה בשומן מן החי.

יט. כלי המיוחד לבישול פתיתים או דייסא וכדו' שלא נשאר רוטב בסוף הבישול או סיר טשולנט שנשרף לפעמים לכאורה דינו כמחבת שלרעת הרמ"א דינו בליבון קל לכתחילה. אולם למעשה לא ראינו שמחמירים בזה.

כ. את הברזים במטבח יש להכשיר לפסח ע"י עירוי מכלי ראשון ואפשר להקל בזה אף כשהברזים הם מפלסטיק.

כא. טבעות שעל ידי הנשים שמתעסקות בכל ימות השנה כתבשילין וכדו' ראוי להגעילם לפני פסח שאולי נגעו במשך השנה בגוש חמץ הם.

כב. גביעים שמשתמשים בו כל השנה ורוצה להשתמש בו בפסח יש להגעילם ראוי בלע חמץ במשך השנה ע"י חמץ חם או ע"י שהיה כבוש בו פירורי חמץ. ואף שזה רק ספק מגעילים את זה בדוד של כלים ישנים ולא בדוד של הכלים חדשים.

כג. כלי המיועד להרחחת מים כמו קומקום וכדו' ורוצה להכשירו לפסח ונצטברה

בחוכה אבן סיד לבנה קשה שקשה להורירה יש לחוש שמא נכנס פירור חמץ ונתכסה ע"י האבן או בלע חמץ לפני שנתכסה ע"י האבן וחייבים להסיר את האבן לפני ההגעלה.

כד. מיחם שהצטבר אבן בתוכו או כלים עם ידיות קברעות ואינו יכול לפרק את הידיות ויש שם לכלוך אי אפשר להגעיל אותם ויש לעשות שם ליבון.

כה. כשמגעילים את השיש והשלחנות לפסח יש להגעיל עם כלי של חמץ שאינו יומן, ולא עם כלי של פסח.

כו. מי שיש לו סתימות וכתרים בשיניים אעפ"כ יכול לאכול חמץ חם וחרף בפסח ואף אין צריך להקפיד שלא לאכול חמץ חם וחרף כ"ד שעות קודם זמן איסור חמץ.

כז. בן אשכנז המתארח בפסח אצל בן ספרד שהכשיר את כליו של חמץ לפסח כפי רוב שימוש כדעת המחבר מותר לבן אשכנז לאכול אצלו ולהשתמש בכליו. וצ"ע.

כח. המניחים חלות על גבי המיחם בשבת כדי לחממם ורוצים להגעיל את המיחם לפסח יש לעיין אם מועיל לכיסוי הכלי הגעלה כיון דבלע שלא ע"י משקה. ואולי יש להקל בצירוף של אינו בן יומן. והתירא כבלע ורוב תשמישו, ואם יש לחשוש יש לחשוש על כל המיחם.

כט. כלי דורלקס ופייקס (כלי זכוכית החסין נגד אש שאפשר לבשל בו ע"ג האש ואינו מתבקע) יש להחמיר שדינם ככלי זכוכית ולא מהני להם הגעלה לדעת הרמ"א, וכן יש להחמיר בזה שאין דינם ככלי זכוכית שדי להם בשטיפה.

ל. אפשר להגעיל כלים במים שהוחמו ע"י כח החשמל ואין דינם כחמי טבריה. (א"ה, עיין באורך בשו"ת שומע ומוסיף פסח).

לא. אפשר לשלוח קטן להגעלת כלים כיון דאין מגעילין כלים בני יומן לכן כל הגעלת כלים כיום זה רק מדרבנן לכן אפשר לסמוך על קטן.

לב. בהגעלת כלים כל השנה אין מחמירים לשטוף את הכלי אח"כ במים צוננים רק בהגעלה לפסח מחמירים כן.

לג. בשו"ע (סי' תנ"א סעי' י"ב) איתא: כל הכלים צריך להגעיל ידותיהן כמותן. ובמ"ב (ס"ק ס"ח) כתב: משום שכשנשתמש חמץ בגוף הכלי בחמץ אמרינן דהוליק הבליעה בכולו. אכן משום טעם זה לבד לא היה שייך דין זה אלא בכלי מתכות משום חם מקצתו חם כולו והמחבר הלא קאמר כל הכלים משמע דאף כלי עץ ועל כרחך דחיישינן עוד שמא קיבל היד איזה פעם חמץ על ידי כלי ראשון כשהדיחו אותו בתוכו. ואם הידיה עשויה מפלסטיק אף דמחמירים שלא להגעיל כלי מפלסטיק אולם בידות הכלים מפלסטיק אפשר להקל להגעילם.

לד. הא דמחמיר הרמ"א בהלכות פסח שאי אפשר להגעיל כלי זכוכית היינו רק לפסח משום חומרא דחמץ אבל בשאר איסורים נקטינן דכלי זכוכית אינו טעון הגעלה והמחמירים ממתינים כ"ד שעות לפני שמשתמשים בכלי זכוכית שבלע איסור או בשר בחלב.

לה. המגעיל כלים בקומקום חשמלי אם בדעתו מקודם לשתות אח"כ משקה חם אסור לו להשתמש במי הגעלה אולם אם הגעיל כבר את הכלים ורוצה כעת לשתות משקה חם אי"צ לשפוך את המים מהקומקום ולחמם מים חדשים אלא יכול לעשות לו משקה חם מהמים שהגעיל בו את הכלים ואין נפק"מ בזה אם הגעיל כלי שאינו בן יומן או הגעיל בכלי שיש בו פי שישים מהכלי שהגעיל אבל יותר טוב לקחת תמיד מים חדשים.

לו. כלי ששימושו בכלי ראשון ורוח לאחר שהעבירוהו מהאש רצוי שלא להגעילו בכלי ראשון שהעבירוהו מהאש אלא רצוי להגעילו דוקא בכלי ראשון שעל האש שמעלה רתיחה.

לז. כשמגעיל כלי בב' פעמים חציו האחד ואח"כ חציו השני וכיו"ב אי"צ לשטוף כל

חצי במים צוננים מיד אחר הגעלתו לפני שיגעיל את החצי השני אלא שוטפים אותו כשגומר להגעיל את כל הכלי.

לח. בהגעלת כלים הרבה כגון סכרים שנוהגים במקומות של הגעלת כלים להניחם בתוך רשת ומנענעים את זה בתוך המים יש להקפיד לא להניח הרבה ביחד, ואם עולה קצת אחד על השני אין צריך להקפיד על זה.

ליבון

מ. ליבון קל דינו כליבון חמור לגבי הדין שיכולים ללבן בתוך מעת לעת מבליעת האיסור.

מא. כלים שצריכים ליבון קל ואין די בהגעלה ואי אפשר ללבנם משום שמתקלקלים אפשר להקל להמתין י"ב חודש ואח"כ להגעילם שלשה פעמים אולם כלים הצריכים ליבון חמור אי אפשר להקל ע"י המתנת י"ב חודש. ועדיין אין זה ברור למעשה.

מב. כשמלבנים כלי ליבון קל אי"צ לשטוף את הכלי אח"כ במים צוננים.

תערובת והשח חמץ

מג. כשיש חור בכיס שבבגדו ונפל חמץ לתוך הביטנה אינו סגי בביטול כיון שיכול בקלות להוציא את החמץ ע"י התרת התפרים לכן יש להתיר התפרים ולהוציא את החמץ.

מד. ראוי להקפיד לא להכניס אוכל לתוך הכיסים בפסח אף כשניקו את זה לפסח.

מה. מעיקר הדין מותר להשתמש בפסח בכלים חד פעמיים או בנייר סתם כדי להניח בהם או לעטוף בהם מאכל חם. אולם טוב להקפיד שיהיו בהשגחה שזה כשר לפסח.

מו. גביעים שאין מכשירים אותם לפסח אפשר להשאירם בויטרינה בפסח ולעשות ע"ז סימן שזה כלי חמץ וצ"ע. אבל ביש שם מחיצה של זכוכית אפשר לכתחילה להרביק שלא יוכלו לפתוח המחיצה.

מז. כלי של פסח שנפל על הרצפה יש לשוטפו לפני שמשתמשים בו אולם מאכל שנפל

- על הארץ אף שאפשר לשוטפו נוהגים
שלא לאכול בפסח.
- מח. יש חשש תערובת חמץ בסיגריות ולכן אין
לעשן סיגריות בפסח, וכן אני נוהג בל"צ
שלא לעשן סיגריות בפסח.
- מט. יש להחמיר להשתמש בפסח רק בסבון
שכשר לפסח. וכ"ש שבמשחת שיניים יש
להקפיד שיהא כשר לפסח.
- נ. חמיר ניקוי שלא לשטיפת כלים אין צריך
לקנות כשר לפסח וסבונים ואמא וכו'
ומשחות, אודם, איפור וכדו' מעיקר הדין
ג"כ אין צריך שיהא כשר לפסח אולם בזה
נוהגים להחמיר להשתמש דוקא כשזה
כשר לפסח.
- נא. רעל של עכברים וכדו' שעשוי מחמץ ויש
בו ריח טוב ואף ראוי לאכילה [מצד
הטעם]. מ"מ אי"צ לבערו כיון שאף אחד
לא יאכלו כיון שהוא רעל מסוכן.
- חמץ איסור הנאה
- נב. בפסח מותר לעבור ליד מאפיות של חמץ
כשיש ריח טוב מהחמץ והעיקר שלא
יתכוון ליהנות מהריח. והיינו אף כשיש לו
דרך אחרת, וכן נהגו בירושלם ללכת
בפסח דרך השוק בעיר העתיקה אף שהיה
ריח טוב מהחמץ.
- קטניות
- נג. גרעיני אבטיח וגרעיני דלעת אינם קטניות
וכמו שמותר לאכול אבטיח ודלעת בפסח
ביחד עם גרעיניו כך מותר לאכול את
הגרעינים לבד. [והיינו בכשר לפסח שאין
חשש שנרבק בהם חמץ].
- נד. אין להשתמש בפסח בכלי שהשתמש בו
לקטניות ואף שאינו בן יומו יש להגעילו.
ועל המתארח אצל בן ספרד לכתחילה לא
יאכל מכליו שבלועים בקטניות אם הם בני
יומן, ובאינו בן יומו אפשר להקל.
- נה. תינוקות שאוכלים בפסח מאכלי קטניות
נוהגים להקפיד ליחד לזה כלים מיוחדים.
- נו. יש להקפיד שלא ליצוק בפסח מים חמים
מכלי של פסח לכלי של קטניות.
- נז. קטניות בפסח בשבת ור"ט לבני אשכנז
אינם מוקצה כיון שראוי לבני ספרד.
בן אשכנז שגדל בקהילה של בני ספרד
ונוהג כמנהגי בן ספרד אסור לו לאכול
קטניות בפסח.
- נח. האוכל בפסח עם בן ספרד שאוכל קטניות
אין צריך לעשות היכר ביניהם.
- נט. בן ספרד שמארח בן אשכנז בביתו בפסח
אין לו לשים בתבשיל אף מיעוט קטניות,
דאף שבדיעבד אם מתערב מיעוט קטניות
בתבשיל מותר לאכול מ"מ אין לערוך
לכתחילה ואף בצירור הנ"ל חשיב
לכתחילה.
- מנהגים - התרת נדרים
- סא. אשה שנישאת צריכה לנהוג כמנהגי בעלה
בין לחומרא ובין לקולא, וראוי שתעשה
על מנהגי בית אביה התרת נדרים. והבעל
אין יכול למחול לאשתו שתתנהג כמנהגי
בית אביה. אולם בנוסח התפלה אפשר
להקל שהבעל ימחול לה להתפלל בנוסח
בית אביה.
- סב. מי שמנהג אבותיו לא לאכול בפסח דגים
או ירקות מסויימים שטעמי המנהג לא
שייך כיום אם רוצה לשנות מנהגו יש לו
לעשות התרת נדרים.
- מכירת חמץ
- סג. מי שבדק חמץ כדין וביטל ואין ידוע לו
על חשש חמץ שיש לו ברשותו מ"מ
נוהגים לעשות מכירת חמץ מחשש חמץ
שאינו ידוע שיש לו.
- סד. יש נוהגים כשרוצים למכור חמץ גמור
ליתן את החמץ לבעל חנות שממילא מוכר
חמץ גמור שימכור את זה ביחד עם חמצו
וכן ראוי לנהוג.
- סה. בשטר הרשאה למכירת חמץ אין צריך
להקפיד שלא לעשות מחיקות ותיקונים
אולם אם נשארו רווחים יש למלא אותם
בפס כדי שלא ישאר מקום להוסיף דבר
נוסף.
- סו. אפשר למכור במכירת חמץ את הארגונים
- שמתחת למיטות אף שזה מחובר למיטה
ומשתמשים במיטה בפסח.
- סז. אפשר למכור במכירת חמץ מדף אחד
במקרה או בפריזר ולעטפו בנייר או
בניילון ואי"צ מחיצה של י' טפחים.
- סח. ארון מחובר לקיר אפשר למכור לגוי את
החלק העליון של הארון ויקנה קרקע
במקום אחר לקנין אגב.
- סט. במכירת חמץ שמוכרים את החמץ
ומשכירים המקומות אם יש שם חמץ גמור
יש לעשות מחיצה עשרה טפחים ואם
מוכר רק חשש חמץ די שמשמן בשטר
השליחות את המקומות המכורים.
- ע. מי שצריך לקבל חבילת חמץ בפסח בדואר
אינו יכול למכור את זה לגוי במכירת חמץ
דעדיין לא זכה בזה ויל"ע האם זה נאסר
לאחר הפסח דהרי יצא מרשות השולח
בערב פסח ולא הגיע לרשות המקבל עד
אחרי פסח.
- עא. המשכיר או מוכר את ביתו או חדר לגוי
במכירת חמץ אין נוהגים להסיר את
המזוזה לאחר פסח ולקובעה שוב. וצ"ע
מ"ט.
- עב. מזון ב' סעודות שמשירים לשבת שחל
בערב פסח אינו נכלל במכירה, וכן כתבתי
כשטר הרשאה שאני מוכר את כל החמץ
חוץ מהחמץ שעומד לאכילה וה"ו פתיתים.
ואין אני קונה חמץ אחרי שמיניתי את הרב
שליח למכור את החמץ משום דאי אפשר
למנות שליח על דבר שלא בא לעולם.
- שבת הגדול
- עג. רב שמנהגו לדרוש בשבת הגדול או בשבת
שוכה והוא בתוך אבילות שבעה ואין מי
שידרוש במקומו את הדרשה אפשר להתיר
לו לדרוש דרכים צריכים לו.
- עד. כשחל פסח בשבת נחלקו הדעות אם
אומרים ויהי נועם במוצאי שבת הגדול,
ואצלנו נוהגים לומר, (א"ה, עי' בהגש"ס
יקרא דאורייתא עמ' מ"ו, ובשו"ת שומע
ומוסיף פסח).
- בדיקת חמץ
- עה. היוצא מביתו קודם הפסח עדיף למנות
שליח שיבדוק עבורו בליל י"ד משיבדוק
לבד בלילה שלפני יציאתו לדרך לאור הנר
בלי ברכה.
- עי. מי שאינו יכול לבדוק את החמץ בליל י"ד
עדיף שיבדוק ביום י"ג משיבדוק ביום
י"ד.
- עז. היוצא לדרך ובדוק לפני ליל י"ד אין צריך
להניח עשרה פתיתים.
- עה. הארונות והמקרר שניקו לפסח הנני בודקם
באותו יום בנר ומעיקר הדין כשרואים
שהכל נקי אי"צ לבדוק שם בנר.
- עט. המקפיד לא להכניס חמץ לתוך הכיסים
אין צריך לבדוק בערב פסח, אבל לא די
שיאמר ברי לי שלא הכנסתי.
- פ. מרפסת פתוחה ללא גג שניקו אותה לפסח
אין חייבים לבדוק שם חמץ דדינו כחצר
דתולים שהעורבים ושאר עופות יאכלו את
החמץ אם נשאר שם חמץ אחרי הנקיון.
- פא. נוהגים שלא לבדוק את החמץ בבית הכסא
וסומכים על השטיפה שעושין לפני בדיקת
חמץ.
- פב. בגד מכוסב אין צריך לבדוק מחמץ רק יש
להכניס את היד לכיס לראות אם יש שם
חמץ בתוך שקית. אולם יש להקפיד לא
להכניס בכיסים אוכלין בפסח (כדלעיל
אות מד).
- פג. במשנה ברורה סימן תל"ג ס"ק כ"ג כתב:
ותקרות שלנו שתחת גג המשופע אם דרך
להשתמש שם צריך בדיקה שפעמים הולך
שם באמצע סעודתו ופתו בידו. ובאשר
שטרחא מרובה היא נראה שיש להקל ע"י
שימכור לנכרי אותו המקום ג"כ עם החמץ
שיש שם. משמע לכאורה ומכירת חמץ
ליפטר מבדיקה זה רק בשעת הדחק ונראה
דהכונה למכור במכירת י"ד אבל המוכר
במכירת י"ג יכול לכתחילה למכור מקום
בביתו כדי ליפטר מבדיקת חמץ.
- פד. השוכר חדר בבית מלון על מנת לשהות
שם בפסח והגיע לשם לפני ליל י"ד

ובפסח מורידים בחזרה את הדלת ראוי להחמיר כשקובעים את הדלת להוריד את המזוזה ולחזור ולהניחה, דאין פטור במזוזה של דלת עראי כמו שיש בבית עראי לכן לדעת הרמב"ם הרי המזוזה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי.

ערב פסח

קבה. בערב פסח נוהגים להקפיד לאכול לפני סוף זמן אכילת חמץ סעודה עם פת חמץ. **קבו.** נראה דמותר לאכול פיתות בערב פסח [עד סוף זמן אכילת חמץ] אף שבני ספרד המצות שלהם דומים לפיתות, ויש לפיתות טעם מצה.

קבו. בשו"ע סי' תע"א סעי' א' מבואר שאין לשתות מעט יין בערב פסח משום דמיסער סעיד. ויש להחמיר גם לא לשתות מעט מיץ ענבים.

קבה. לדעתי אין לאבל בתוך י"ב חודש להיות ש"ץ במנחה של ערב פסח.

קבט. יש להחמיר שלא לאכול עוגיות מקמח מצה בערב פסח.

קל. אין צריך להחמיר להכין מים מסוננים מערב פסח לפסח. וכן אני לא נוהג להכין מים לפסח ואני משתמש בפסח במים מהברו, ואיני מניח בר לסנין המים על הכרו.

הפרשת חלה

קלא. אפשר להפריש לחלה על המצות של פסח את המצות הכפולות והנפוחות.

מלאכה בערב פסח

קלב. המנהג כיום שעושים מלאכה בערב פסח לפני חצות וכן בירושלים עיה"ק נוהגים כיום להקל בזה.

קלג. בערב פסח מותר להפעיל מכונת כביסה לפני חצות ומתכבס והולך אחר חצות היום.

קלד. יש להחמיר שלא לצחצח נעלים בערב פסח לאחר חצות.

סדר אמירת קרבן פסח

קלה. בערב פסח לאחר מנחה גדולה אני אומר סדר קרבן פסח של הגר"א, ואח"כ אני

אומר את הסגולה של הר"ש מאוסטרופלי זיע"א לערבי פסחים, ובשמות כמו שפי"ר ושמות המלאכים כגון תק"א אני אומר כפה ולא רק בהרהור.

ערב פסח שחל בשבת

קלו. מזון ב' סעודות שמשירים בשבת שחל בערב פסח אינו נכלל במכירה, וכן כתבתי בשטר הרשאה שאני מוכר את כל החמץ חוץ מהחמץ שעומד לאכילה והי' פתיחים, ואין אני קונה חמץ אחרי שמיניתי את הרב שליח למכור את החמץ משום דאי אפשר למנות שליח על דבר שלא בא לעולם.

קלז. בערב פסח שחל בשבת מותר מעיקר הדין לעשות סעודת ליל שבת במצות כשרות לפסח.

קלח. כשערב פסח חל בשבת מותר לאכול חמץ ביום שישי לאחר שריפת חמץ, וכן להגעיל כלים עד סמוך לכניסת השבת, וכן לגבי עשיית מלאכה דינו כערב שבת ולא כערב פסח.

קלט. יש ענין בערב פסח שחל בשבת להשאיר כזית חמץ לבערו בשבת על ידי פיזורו בשירותים כדי לקיים מצות תשבתו.

קמ. את החמץ שנשאיר בערב פסח שחל בשבת אפשר לזרוק לפח אשפה ציבורי המוצג ברחוב דחשיב הפקר, והיינו לפני זמן איסורו, ובמקום שמותר לטלטל או ע"י גוי או קטן.

קמא. הנוהגים לומר את נוסח היהי רצון לאחר שריפת חמץ גם כשערב פסח חל בשבת, עדיף שיאמרו את זה ביום שישי לאחר שריפת חמץ, ולא יאמרו את זה בשבת לאחר ביטול החמץ כיון דזה תחנונים.

קמב. אין נוהגים לאכול מצה עשירה בערב פסח שחל בשבת אף בשבת בבוקר קודם סוף זמן אכילת חמץ.

קמג. בערב פסח איני אוכל קניידלעך רק כשחל ערב פסח בשבת אני אוכל קניידלעך בסעודה שלישית כדי לאכול סעודה שלישית בחמשת מיני דגן וגם משום עונג שבת.

מצה

קמד. לכתחילה ראוי להקפיד למי שיכול לקחת [לכזיתים של ליל הסדר] דוקא מצות שנאפו תוך חודש לפני פסח לחשוש לשיטת הב"ח דאין יוצא ידי חובתו במצות שנאפו קודם שלושים יום לפסח.

קמה. מי שאכל כל השנים מצות יד ריחיים של יד ורצה לאכול כעת במשך הפסח ריחיים של מצוה ורק בליל הסדר יאכל מצות ריחיים של יד אי"צ לעשות התרת נדרים.

קמו. חולי צליאק יכולים לאכול בפסח מצות משבולת שועל כדמבואר במשנה ברורה סימן תנ"ג ס"ק ב' דהמנהג ליקח לכתחילה חטים למצות הוא רק הידור מצוה, ואפשר לעשות גם מצות מאחד מהארבעה מינים.

קמז. אין לבן אשכנז לאכול בפסח מצות רכות שנוהגים בני ספרד לאכול ואין להקל בזה אף כשמתארח אצל בן ספרד שמדקדק לעשות אותם בכשרות.

קמח. מצה שאינה שלימה אפשר לשורפה במקום חיסורה להחשיבה שלימה, וביו"ט אסור לשורפה דהוי מתקן.

קמט. אין לבני אשכנז להשתמש בפסח בכלים שהשתמשו בו למצה עשירה.

מצה בריית ברכות

קנ. על מצה בריית כשעשויה בפחית מצה פחותים מכזית מברכים מזונות, אף שלא בטל ממנה צורת המצה כיון דנקטינן לעיקר הדין דטיגון חשיב כמבושל, על כן יש להקפיד שכל חתיכה יהא פחות מכזית ויברכו על זה בורא מיני מזונות, וירא שמים יקפיד לא לאכול מצה בריית רק בתוך הסעודה אבל רק מחומרא בעלמא.

מצה כל שבועה

קנא. לדעת הגר"א שמקיימים מצוה בכל כזית מצה בפסח אי"צ לדקדק לאכול ללא תוספת כדי שלא לבטל טעם מצה. [וכן אי"צ לחשוש במצה מכונה משום חסרון לשמה, אף שאנו מחמירים לענין הכזיתים בליל הסדר לאכול רק של יד, דלענין זה אנו סומכים דמהני הלשמה כל ד].

מצה מכונה

קנב. בשנת תשי"א הייתי אצל מרן החזו"א לפני פסח ושאל אותי איזה מצות אני אוכל, והשבתי מצות מכונה, נתן לי מצה אחת של יד משלו לכזית ראשון ומאז (משום חשש לשמה) אני כבר קונה לבד מצות יד לכזיתים של ליל הסדר. (ע"ע בשו"ת שומע ומוסיף פסח).

קנג. מי שמנהג אבותיו לאכול בפסח מצות יד יכול לעשות התרת נדרים ולשנות מנהגו ולאכול מצות מכונה.

מצה שרויה

קנד. מי שאבותיו נוהגים שלא לאכול מצה שרויה בפסח נראה שיכול לעשות התרת נדרים ולאכול.

ליל יו"ט ראשון

הדלקת נרות

קנה. האוכל בליל הסדר בבית אביו או חמיו וישן בבית אחר יש להדליק את הנרות במקום השינה ששם עיקר דירתו, ויניח נר גדול שידלק כשיחזור לאחר הסדר, ואי"צ להדליק את זה דוקא בחדר שינה הוא הדין שאפשר להדליק שם בסלון, ואף כשחל ליל פסח במוצאי שבת מותר להדליק שם אף שאינו נהנה מזה כיון שיש אור חשמל.

תפלות החג

קנו. הטועה בתפלה בפסח ואמר חג הפסח במקום חג המצות מסתבר דיצא ידי חובתו.

קנז. הטועה בשלוש רגלים או בר"ח ובמקום לומר את יום חג המצות הזה וכדו', אמר את יום הזכרון הזה לא יצא יד"ח אף דכתיב על כל הי"ט ור"ח והיו לכם לזכרון לפני אלוקיכם (במדבר י' י').

קנח. ביעלה ויבוא אם אמר את החג הנכון אך במקום לומר בחג הפסח זמן חרותנו אמר זמן מתן תורתנו וכדו' אולי יצא יד"ח וצ"ע.

ברכת מעין שבע

קנט. בליל פסח שחל בשבת אם הש"ץ טעה

והתחיל לומר ברכה מעין שבע יסעים ולא יפסיק באמצע. (ע"ע בשו"ת שומע ומוסיף פסח)

הלל בבית הכנסת

קס. אני נוהג בליל פסח שלא לברך ברכת הלל בביהכ"נ, ואני מכין שלא לצאת בזה ידי חובת אמירת הלל בליל פסח וכל אמירתי רק כדי לקיים המנהג, אולם הש"ץ אצלנו כן מברך ברכת הלל.

קסא. המתפללים מעריב בליל פסח בפלג המנחה אין להם לומר הלל בברכה רק בלי ברכה. (א"ה, ע"י שו"ת שומע ומוסיף פסח).

קסב. נשים המתפללות מעריב בליל פסח אומרות הלל בברכה.

ליל הסדר

קסג. אָבֵל וחתן בשנה ראשונה יכולים ללבוש קיטל ירושלמי (וויסע חאלאט) בליל הסדר. וקיטל רגיל יש מנהגים שונים אם להלביש בליל הסדר.

קסד. לא שמעתי מכזה מנהג להניח עץ רימון על השולחן בליל הסדר וזכר לקרבן פסח שניצלה בשפור של רימון.

קסה. כשמתארחים בליל הסדר מותר לבנות לנגן מה נשתנה דוה לא חשיב ניגון לענין ערה (ואי"צ למנוע מפני שמיעת האורחים).

קסו. יש לזהר בכל סכנות של חז"ל כגון ביצה קלופה ובצל קלון בליל פסח אף דוה ליל שימורים.

קערת ליל הסדר

קסז. אני מסדר את הקערה כדעת הגר"א ורק שני מצות, ואין הפסק בין מצה למצה. והמינים הם מסביב למצות. (א"ה, ע"י הגש"פ יקרא דאורייתא ריש עמ' לח).

קסח. אני נוהג להביא את קערת ליל הסדר לשולחן לאחר הקידוש.

קסט. אפשר להשתמש לקערת ליל הסדר בקערות של ג' קומות, והעיקר בשעת ברכת הלחם משנה להוציא את זה ולאחור את זה ביחד ללא הפסק בין המצות.

קע. לזרוע אני לוקח כנף של עוף.

קעא. את ה"זרוע" אין צריך בדוקא רק לצלותו ואפשר לבשלו קודם ואח"כ לצלותו קצת.

קעב. הביצה שעל הקערה אני לוקח ביצה מבושלת קלופה, ואוכלים ביצים בתחילת הסעודה. ואני אוכל הביצה מהקערה.

הסיבה

קעג. במ"ב סי' תע"ב ס"ק ז' כתב שישב בהסיבה, ר"ל ראשו מוטה לצד שמאל על המטה או על הספסל וכרים תחת ראשו אצל השולחן. ופעם הייתי מקפיד על זה שגם הראש יהא מוטה לצד שמאל אבל הפסקתי לנהוג כן כיון שהיין נשפך כשהראש מוטה וכיום רק את הגוף אני מטה לצד שמאל והראש עומד ישר באויר.

קעד. אפשר להסב בליל הסדר על ידית של הכסא או כשאין ידית לסובב את הכסא ולהסב על המשענת של הכסא, וראוי להדר להניח כרית על הידית או המשענת.

קעה. אפשר לטעום קצת מהכוס בלא הסיבה ואח"כ להסב כדי שלא ישפך הכוס דאם מיסב מתחילת השתיה ישפך יין מהכוס.

קעז. מי שנמצא בליל הסדר בבית חמיו שהוא גם רבו מובהק צריך מחילה כדי להסב בליל הסדר דאינו דומה לאבא שמסתמא לא קפיד עליה.

קעז. הנמצא בליל הסדר אצל רבו, ורבו אינו אומר לו שיכול להיטב שלא יטב ולא יבקש רשות מרבו להיטב.

קעה. נשים ששתו את הד' כוסות או אכלו את הכזית מצה בעמידה יצאו יד"ח.

קעט. ברכת בורא פרי הגפן ועל אכילת מצה בליל הסדר אין לומר בהסיבה.

אמירת סימני הסדר

קפ. אני נוהג לומר בתחילת הסדר את כל הסימנים ואח"כ לחזור ולומר כל סימן במקומו.

קדש - ד' כוסות

קפא. עדיף לקחת לכל הד' כוסות כוס כשיעור

מכה ומכה כדי שלא ישתו את היין שהיתה על אצבעם מהמכה הקודמת.

קצא. את היין ששופכים מהכוס בעת אמירת המכות יש לשפוך, ואי"צ לשפוך את זה מיד.

קצב. אחרי שמטיפים מעט יין מן הכוס בכל מכה ומכה יש למלאות שוב את הכוס.

קצג. המסובים על שולחן אביהם או חותנם בליל הסדר והסב מספר את סיפורי יציאת מצרים לנכדיו מ"מ יש לאב לספר קצת לבניו כדי לקיים מצות "והגדת לבנך" ו"מצוה בו יותר מבשלוהו".

קצד. בלפניך אנחנו וכו' אני אומר "ונאמר לפניו הללויה" ואני אומר שירה חדשה וכנוסח הרמב"ם, ולכן לכו"ע יש לומר ונאמר בחולם ולא בסגול.

קצט. כשחל פסח במוצאי שבת אני נוהג כדעת האומרים לומר מן הפסחים ומן הזבחים, שהרי אין חגיגה נאכלת בלילה זה, יעוין בשעה"צ סי' תע"ג ס"ק פ'.

ק. מי שהוא עיף בליל פסח אחר הסדר או שידוע שאם לא ילך לישון לא יוכל לכוון למחרת בתפילתו הרי זה כמו חטפתו שינה ומותר לו ללכת לישון.

קא. אם חטפתו שינה בליל פסח והתעורר כשעדיין לילה חייב לעסוק בסיפור יציאת מצרים.

קב. אב שהוא בן חור"ל ונמצא עכשיו בארץ ישראל אינו מקיים מצות והגדת לבנך בליל ב' של פסח כשמספר לבנו שהוא בן ארץ ישראל.

מוציא מצה

קג. אני נוהג לומר "מוציא מצה מרור כורך שלחן עורך צפון" לפני הנטילה של המוציא.

קד. בליל הסדר אני נוהג להניח מלח על השולחן אף שאין טובלים את המצות במלח בליל הסדר.

קה. בני הבית שאין להם קערה לכד בליל הסדר ואין די במצות שבקערה לאכול

הגדול ולשתות רוב כוס מלקחת כוס כשיעור הקטן ולשתות את כל הכוס.

קפב. יכולים לכתחילה לקחת מיין ענבים לד' כוסות בליל הסדר, וכן אני נוהג.

קפג. רק לבעל הבית יש למזוג לו את הכוס בליל הסדר משום דרך חירות אולם שאר בני הבית כל אחד יכול למזוג לעצמו.

קפד. בן אסור לו לבקש מאביו שימזוג לו את הכוס בליל הסדר.

קפה. אין למזוג בליל פסח יין אדום לתוך יין אחר לשם שינוי מראהו כיון שאין מכין לשם אכילה אלא לשם צביעה כדי לקיים המצוה מן המוכרח של יין אדום, ולכן לא שייך לומר בזה אין צביעה באוכלין.

ורחין

קפו. אני נוהג לומר כרפס לפני הנטילה.

קפז. אין להפסיק בין נטילת ידיים שלפני הכרפס לאכילת הכרפס.

קפח. בנט"י לדבר שטיבולו במשקה אין הנשים צריכות להסיר הטבעות, וכן בליל הסדר בנט"י לכרפס אי"צ להסיר הטבעות.

כרפס

קפט. לכרפס אני לוקח מלפפון עם סלרי מבושל.

קצ. אני נוהג לטבל את הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת לפני הברכה כמ"ש במעשה רב סי' קפ"ז, ודלא כהמהרי"ל שיש לטבל לאחר הברכה.

קצא. בכרפס אני מטביל במי מלח באופן שיהא כל הירק מושקע במי מלח, ויש להחזיק את הכרפס ביד ולא במזלג.

מגיד

קצב. אפשר להקל לקרוא את הכיתוב שתחת התמונות בהגדה של פסח.

קצג. אין אני נוהג לאחור את החצי מצה הטמונה לאפיקומן להראותה לכל המסובים שהיא זכר לפסח כשאומרים אין מפטירים אחר הפסח אפיקומן כמ"ש בשבלי הלקט סי' רי"ח.

קצד. הנוהגים לשפוך את היין בעשר מכות באצבע אין צריכים לנגב אצבעם בין כל

מהם את הכזיתים ואוכלים מהמצות שבצר לכאורה אי"צ לאכול ב' כזיתים ודי להם בכזית אחד וחתוכה קטנה מהמצה העליונה של לחם משנה.

רז. מוציא מצה - לכזית מצה ראוי לקחת 33 גרם מצה, ואפשר להקל לקחת רק 20 גרם מצה. ולחולים די ב=17 גרם מצה.

ריז. החלקים החרוכים שבמצה אין יוצאים בו יד"ח מצה ואינו מצטרף לשיעור כזית.

רח. אני נוהג להקנות לפני נטילת ידיים את הכזיתים של המצות והמרור בליל הסדר לכל המסובים וכולם מגביהים את זה כדי לקנות את זה. (א"ה, עי' הגש"פ יקרא דאורייתא עמ' לד סע' י"א).

רט. שיעור הזמן של כדי אכילת פרס יש לחשב ממתי שמכניסים את המצה לפה.

רי. הפוסקים שחישבו את הזמן לשיעור כדי אכילת פרס שתי דקות או ארבע דקות מדרדו את זה בביצים של זמנינו אולם אם אנו אומרים שיש להכפיל את הזיתים יש גם להכפיל את הזמן של שיעור כדי אכילת פרס. (עי' קיצור הלי' מועדים סוכות פרק י"ג מו"ה לח).

ריא. בשער הציון סי' תע"ז ס"ק ד' כתב שצריך לכוין בברכת על אכילת מצה לפטור גם את האפיקומן ולכן יש להקפיד לא להפסיק באמצע הסעודה בדיבור שלא מענין יציאת מצרים וקרבן פסח, ויל"ע האם מותר לומר זמירות שלא קשור לזה כגון לומר אתה בחרתנו או זמירות שבת כשחל יו"ט ראשון של פסח בשבת, וישירו זאת בסעודת היום. (א"ה, וע"ע בס' ובכ"ן צדיקים פ"א ד"ה הערה).

מרור

ריב. מה שהתחילו לאכול למרור ירק שקורין עולשין צ"ע אם יש מסורת שזה הירק הוא עולשין וגם אם כן, הלא חסא מצוה מן המובחר.

ריג. למרור אני לוקח את הקלחים האמצעיים של העלים של החסה.

ריד. את המרור אני נוהג לטבול כולו בתוך החרוסת.

ריזו. באכילת מרור וחרוסת אני לוקח מהקערה של הסדר, ולבני ביתי אני נותן מהקערה שעל השלחן.

ריזז. אני נוהג לטבול את הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת לפני הברכה כמ"ש במעשה רב סי' קפ"ז, ודלא כהמהרי"ל שיש לטבול לאחר הברכה.

חרוסת

ריזז. ברמ"א סי' תע"ג סעי' ה' איתא: ועושין החרוסת מפירות שנמשלו בהם ישראל כגון תפוחים תאנים אגוזים רמונים שקדים, ונותנים להם תבלין כגון קנמון וזנגביל הדומין לתבן שהיו מגבלין בו הטיט. ויש מודקדקים גם כיום להכניס תבלינים לתוך החרוסת, אולם העולם אינו מקפיד על זה והעיקר להכניס לתוך החרוסת בננה כדי שיהא עבה כמו טיט, וכן להוסיף מיץ לימון, ואני מכניס לתוך החרוסת תפוחים אגסים תמרים בננות אגוזים שקדים ומיץ לימון.

ובשעהכוונות כתוב שבני אשכנז עושים את החרוסת מתפוחים אגסים ואגוזים.

ריח. נוהגים לעשות את החרוסת שבקערה עבה וזכר לטיט ולפני הטיבול מוסיפים לזה יין שיהיה רק זכר לדם. [א"ה, וע"ע בכ"ז בשו"ת שומע ומוסיף פסח].

כורך

ריט. בכורך אני מטביל את המרור בחרוסת אבל לא את המצה.

ריב. כשאוכלים ב' כזיתים בכורך דהיינו כזית מצה וכזית מרור וב' כזיתים באפיקומן צריך לאכול שניהם בכדי אכילת פרס אחת. [ומי שלא יכול שיאכל שיעורים קטנים].

ריבא. זכר למקדש כהלל אני נוהג לומר לאחר אכילת כורך.

ריבב. אחרי כורך אני מברך ברכת העץ על פני ואוכל כזית חרוסת שי"א שצריך לאכול

רלג. מי ששכח בברכת על הגפן אחר כוס רביעי הזכרת יו"ט אין צריך לחזור. (ע"ע שו"ת שומע ומוסיף פסח).

הלל

רלד. בחצי השני של הלל בליל הסדר אף דאינו מתחיל בברכה מכל מקום יש להחמיר שלא להפסיק בדיבור בבין הפרקים.

כוס אליהו

רלה. כוס של אליהו גדול אע"פ שאין שותים מזה מ"מ טעון טבילה בברכה כיון שיכולים לשתות מזה.

רלז. אני נוהג למזוג כוס של אליהו בגביע רגיל ומכסהו לאחר הסדר ולמחרתו אני עושה בזה קידושא רבא.

- ולא שמעתי מכזה מנהג שאין מוזגים כוס של אליהו.

יו"ט שני ליל הסדר - מגיד

רלז. בן ארץ ישראל המתארח אצל הוריו בחר"ל, ובעת הסדר בליל ב' שואל מה נשתנה לאביו אינו פוטר את אמו מלומר מה נשתנה לאביו דמה נשתנה צריך לשאול בר חיובא והבן אינו בר חיובא, לכן האשה צריכה לשאול מה נשתנה כמו מי שאין לו בן.

יו"ט א' של פסח שחרית

רלח. פיוט י"ה אלי וגואלי אומרים רק ביום א' של פסח ויום א' של סוכות כשחל ביום חול, דהיינו שאין אומרים את הפיוט בשבת, וכן לא ביו"ט שמזכירים בו נשמות. (א"ה, ע"ע וזרח השמש מו"ה קסה). ובפסח מדלגים ולתורה. (עי' וזרח השמש שם).

מוסף

רלט. קדיש שלפני מוסף ביו"ט ראשון של פסח ובשמיני עצרת לאחר תפילת טל וגשם שאומרים לפני הלחש אומרים בניגון רגיל של שויר"ט, ולא בניגון קדיש של טל וגשם שנוהגים בחר"ל.

רמ. הטועה בימות הקין ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם או ותן טל ומטר לברכה יש

כזית חרוסת ומצאתי לזה ב' ראיות: א. הא דכתב הרמ"א בסי' תע"א סעי' ב' דיש מחמירין בער"פ שלא לאכול פירות כדי לאכול החרוסת לתיאבון. משמע מזה שיש מצוה באכילת חרוסת. ב. מלשון שכתב הטור בתמיה על סברת הרמב"ם ורע"ג להטביל הכזית מצה בחרוסת, וכתב הטור דהרי אתי חרוסת דרבנן ומבטל מצה דאורייתא. ומדכתב, חרוסת דרבנן משמע שחרוסת שאוכל בליל פסח מקיים מצוה דרבנן, דאי לאו הכי היה צריך לומר חרוסת דרשות.

שלחן עורך

רכג. מותר לאכול ירקות חוץ מהכרפס והמרור בליל הסדר.

רכד. אפשר לאכול סלטים בסעודה בליל הסדר ואינו נחשב שמוסיפים על ב' הטיבולים.

רכה. אין לאכול שניצל בליל הסדר דדינו כמו צלי. (ואצ"ל בשר כבד).

אפיקומן

רכו. עדיף לא לתת לילדים לחטוף את האפיקומן.

רכז. כשאוכלים ב' כזיתים באפיקומן צריך לאכול שניהם בכדי אכילת פרס אחת. [ומי שלא יכול שיאכל שיעורים קטנים].

רכח. הא דמותר לשתות תה לאחר האפיקומן מסתבר שזה אף שמוסיף לזה סוכר. ואנו מחמירים שלא לשתות אפי' מים.

רכט. גם רופא שיש לו משמרת לילה בליל פסח יש לו להחמיר לא לשתות קפה לאחר אכילת האפיקומן. (ע"ע שו"ת שומע ומוסיף פסח).

ברך

רל. הנוהגים לומר בשבת ויו"ט שיר המעלות אומרים ג"כ בליל הסדר לפני ברכת המזון (אף שבהרבה הגדות אין מובא שיר המעלות קודם ברהמ"ז).

רלא. בליל הסדר בברכת המזון ראוי לכל המסובים לאחוז את הכוס ולא רק המזמון.

רלב. שפוך חמתך אני אומר בעמידה ואומרים כשפותחים הדלת ברוך הבא.

לו לחזור לתחילת הברכה, ולא מהני לחזור תוך כדי דיבור.

רמא. בן א"י הנמצא בחו"ל בקיץ צריך לומר מוריד הטל.

רמב. בן חו"ל שאינו אומר בקיץ מוריד הטל, כשנמצא בא"י יכול לנהוג איך שרוצה לגבי אמירת מוריד הטל, אולם כשהוא ש"ץ חייב לומר מוריד הטל.

ותערב

רמג. כשאין בבית הכנסת כהנים בתפילת מוסף של יו"ט אין אומרים ותערב.

קידוש שחרית יו"ט א'

רמב. בפסח מי שאינו אוכל שרויה (הכולל עוגות מקמח מצה) ועושה בשבת בבוקר קידוש ואינו הולך לאכול מיד את הסעודה לכתחילה ישתה עוד רביעית יין, ובדיעבד די שיאכל עוגות מקמח תפוא שזה המזונות שלו בפסח.

הברלה

רמח. במוצאי יו"ט ראשון שחל בשבת, וכן במוצאי שבת חוה"מ, אין אומרים בהברלה "הנה אל" וכו' להראות שזה עדיין חג, ובמוצאי יו"ט האחרון שחל בשבת אומרים בהברלה "הנה אל" וכו' אולם אין שרים לפני מעריב לדור ברוך וכו'.

חול המועד פסח

רמז. קטן שהגדיל בחוה"מ פסח אסור שיהדר ויאמר שוב הלל השלם ללא ברכה ביום שהגדיל אף שאין אומרים הלל השלם כיון שכבר אמרוהו ביו"ט הראשון.

רמז. בחוה"מ פסח אם טעו בקריאת התורה וקראו את הקריאה של יום אחר יצאו יד"ח.

רמח. בחוה"מ פסח מניחים את הס"ת השני על הבימה לפני הגבהת הס"ת הראשון.

רמט. בחוה"מ פסח בטעו ואמרו חצי קדיש אחרי הקריאה בס"ת הראשון יש לחזור ולומר חצי קדיש אחרי הקריאה בס"ת השני.

רנ. בחוה"מ פסח לוקח הש"ץ את הס"ת השני אף שזה לא מפטיר.

רנא. מותר לשמוע תזמורת מטיפ בחוה"מ פסח, ואין להחמיר בזה, משום שיש מצוה של שמחת חג.

כותל המערבי

רנב. יש לדקדק לעלות לרגל בשלושה רגלים לכותל המערבי לקיים מנהג עליה לרגל בזמן הזה. (וכמ"ש באורח בקונטרס משוש כל הארץ).

רנג. אני נוהג לעלות לכותל המערבי בחוה"מ פסח ובימי ההשלמה לאחר שבועות, אולם בחוה"מ סוכות אין אני עולה שעדיף לשבת בסוכה לקיים מ"ע דסוכה מהענין לעלות לרגל בזה"ז. (וכמ"ש בקונטרס משוש כל הארץ סעיף ט').

שבת חוה"מ פסח

רנד. הנוהגים שלא לשנות בימי הפסח מים בלתי מסוננים מ"מ מותר להם להשתמש בשבת בברו שיש בו מסננת דהמים נקיים בזמננו.

מגילת שיר השירים ורות

רנה. המתפלל בשבת חוה"מ או בחג השבועות במקום שאין קורין מתוך מגילה מגילת רות שיר השירים וקהלת אם באפשרותו לילך לאחר התפילה לשמוע קריאת המגילה מקלף בציבור, יעשה כן.

רנו. מגילות קהלת רות שיר השירים אין דינם כמו מגילת אסתר שכשר אפי' אם חסר בו אותיות, אלא דינם כמו ס"ת, שרק מגילת אסתר דנקרא אגרת כשר כשחסר בו אותיות. (א"ה, עי' קיצור ה"ל מועדים שבועות דיני קריאת המגילה ס"ב).

חול המועד - תפלה

רנז. מותר לבקש בקשות פרטיות בחול המועד וראוי לקצר.

רנח. בשבת חוה"מ אין אומרים במי שבירך בעבור שעלה לתורה "לכבוד הרגל".

רנט. הנוהג להניח תפילין בחול המועד ומתפלל במקום שאין מניחין תפילין עדיף להתפלל

שיש לו הורים.

רסח. אשה שאינה יכולה לבוא לביהכ"נ לאמירת "זכור" תאמר בביתה ביחידות.

רסט. ב"זכור" אפשר להזכיר אשתו הראשונה אף שיש לו אשה אחרת, רק יש לזוהר שהאשה השניה לא תדע מזה.

מוסף ז' של פסח

רע. אין נוהגים בשביעי של פסח לומר קודם והקרכתם פסוק וביום השביעי מקרא קדש וגו' כדעת האדר"ת המובא בלוח לא"י. (ועי' זה השלחן ח"ב סי' ת"צ, וכוזרח השמש עמ' עה סע' ל').

סעודה ג' כשחל בערב שבת

רעא. שביעי של פסח שחל בערב שבת הנוהגים לאכול בשביעי של פסח סעודה שלישית יכולים לאכול סעודה שלישית עד שעה עשירית, ואני אוכל בכה"ג סעודה שלישית לפני חצות.

אסרו חג

רעב. באסרו חג באר"י אין אומרים למנצח. ובחו"ל חלוקים המנהגים.

רעג. אסרו חג של פסח שחל בשבת אין אומרים אב הרחמים אף שזה ימי הספירה, ובחו"ל אומרים אז אב הרחמים כיון שאומרים יזכור.

חמץ שעבר עליו הפסח

רעד. אני משתדל שלא לאכול חמץ גמור שעבר עליו הפסח שנמכרו במכירת חמץ, אבל קמח שנמכר במכירת חמץ איני מקפיד שלא לאכול, והעיקר מה שאני נוהר שלא יהא בלחם שאור מוקפא שעבר עליו הפסח, או עוגות שנעשו מבצקות שהוקפאו קודם פסח, ונמכרו במכירת חמץ.

רעה. קנה חמץ שעבר עליו הפסח והחזירו לחנות נתן לו חזרה את הכסף אף שהיה אסור לעשות כן דחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה, מ"מ לאחר שעשה כן אין הכסף אסור בהנאה ולא יתקן כלום בזה אם לא ישתמש עם הכסף.

ביחידות מלהתפלל בציבור ולהניח את התפילין אח"כ בבית.

רס. מותר ללכת להתפלל בחול המועד על קברי צדיקים וקברי אבות כדוגמת מערת המכפלה קבר רחל וקבר רשב"י במירון וראוי לקצר.

אך בקברי צדיקים שהם בתוך בית הקברות עדיף לא ללכת בחוה"מ להתפלל שם. (א"ה, עיין בשו"ת שומע ומוסיף פסח באורח).

שביעי של פסח

רסא. הפרושים בירושלם לא נהגו לומר שירת הים בליל שביעי של פסח אולם אני נוהג לומר.

רסב. בליל שביעי של פסח יש חיוב ע"פ קבלה לקיים מצות עונה.

רסג. בשביעי של פסח איתא במעשה רב סי' קצ"ג לומר בשחרית ויושע ואז ישיר פסוק בפסוק, אולם אצלנו הש"ץ ניגש רק להקל בתעצמות, לכן אין אומרים את השירה פסוק בפסוק.

רסד. בשביעי של פסח במקום שנוהגים הצבור לומר שירת הים יחד עם הש"ץ פסוק בפסוק בקול רם אם שכח מזה ובאמירת פסוקד"ז מיהר לפני הציבור, וכבר גמר שירת הים לעצמו אם עדיין לא התחיל לומר נשמת יכול לחזור ולומר השירה עם הציבור.

יזכור

רסה. באמירת יזכור ביו"ט ומיעוט הקהל יוצאים החוצה נוהגים להניח את הס"ת על הבימה, ואין צריך לתת אותם לאנשים אחרים שיחזיקו את הס"ת. ואם רוב הקהל יוצאים צריכים על פי הדין להחזיר את הס"ת לארון קודש קודם יזכור. (א"ה, עי' קיצור ה"ל מועדים ר"ה דינים לתקיעות ס"א, ובס' זורח השמש עמ' לט ס"ק ק"ד).

רסו. ב"זכור" מזכירים גם נשמות של קטנים. **רסז.** מי שנפטר לו בן והוריו עדיין בחיים שיבקש ממישהו אחר שיזכיר את שמו ב"זכור" והוא יצא החוצה כמו כל מי